

Nachtvlinderestafette 2013

Tussen wad en Vaals

Een stoffige, zwarte en volgeladen Toyota stopt voor Natuurkampeerterein Harskamperdennen. Eruit komt een hol-ogige bioloog, grijze haren recht overeind. Hij loopt naar de receptie en een lach trekt over zijn gezicht "Goedemiddag, hier is de tweeënveertigste aflevering van de Nachtvlinderestafette 2013!"

Tekst: Kees Boele
Natuurpresentaties

Dat nachtvlinders volop in de belangstelling staan, weten we al langer. Nationale nachtvlindernachten worden al jaren goed bezocht en een bericht over een opgezet vlinderlaken kan leiden tot een ongekende toeloop. In 2012 lanceerden de Stichting Natuurkampeertereinen en De Vlinderstichting daarom met veel vertrouwen de Nachtvlinderestafette. In het novemnummer van Vlinders 2012 heeft u er alles

over kunnen lezen. Zestien locaties deden mee en ruim zeshonderd gasten werden ontvangen bij een korte presentatie en daarna rond het verlichte laken. Voldoende reden om deze activiteit ook in 2013 aan te bieden aan beheerders van natuurkampeertereinen.

Nachtvlinderestafette 2013

Met steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Uyttenboogaart-Eliassen Stichting en bijdragen van zowel de Stichting Natuurkampeertereinen als De Vlinderstichting werd het mogelijk om een stevige financiële basis te leggen onder de Nachtvlinderestafette 2013. Maar zelfs in de meest optimistische verwachtingen had niemand kunnen vermoeden dat 39 beheerders zich zouden aanmelden in plaats van de verwachte 16 tot 25. Elk met een eigen natuurkampeerterein op de mooiste locaties in het land. Uiteindelijk lukte het niet om in alle provincies deelnemers te werven - Noord-Holland en Zeeland deden niet mee - maar dat werd ruimschoots gecompenseerd doordat drie locaties besloten om de Nachtvlinderestafette twee keer uit te nodigen. Tussen 29 april en 13 augustus zijn in totaal 42 nachtvlindernachten aangeboden waarvan meer dan 30 aaneengeschakeld tot één lange reeks in de zomermaanden. Uitvoering was opnieuw in handen van Natuurpresentaties in Haren. Dat het een slopende opgave zou worden voor mij als presentator was vanaf het begin aan duidelijk. Fantastisch gemotiveerde bezoekers (1422 totaal!) en vooral de grote steun van Ineke Radstaat (De Vlinderstichting) en Narda Blanken (Stichting Natuurkampeerterein) hebben uiteindelijk de Nachtvlinderestafette gemaakt tot de grootste promotionele nachtvlinderactie ooit.

Locaties en data

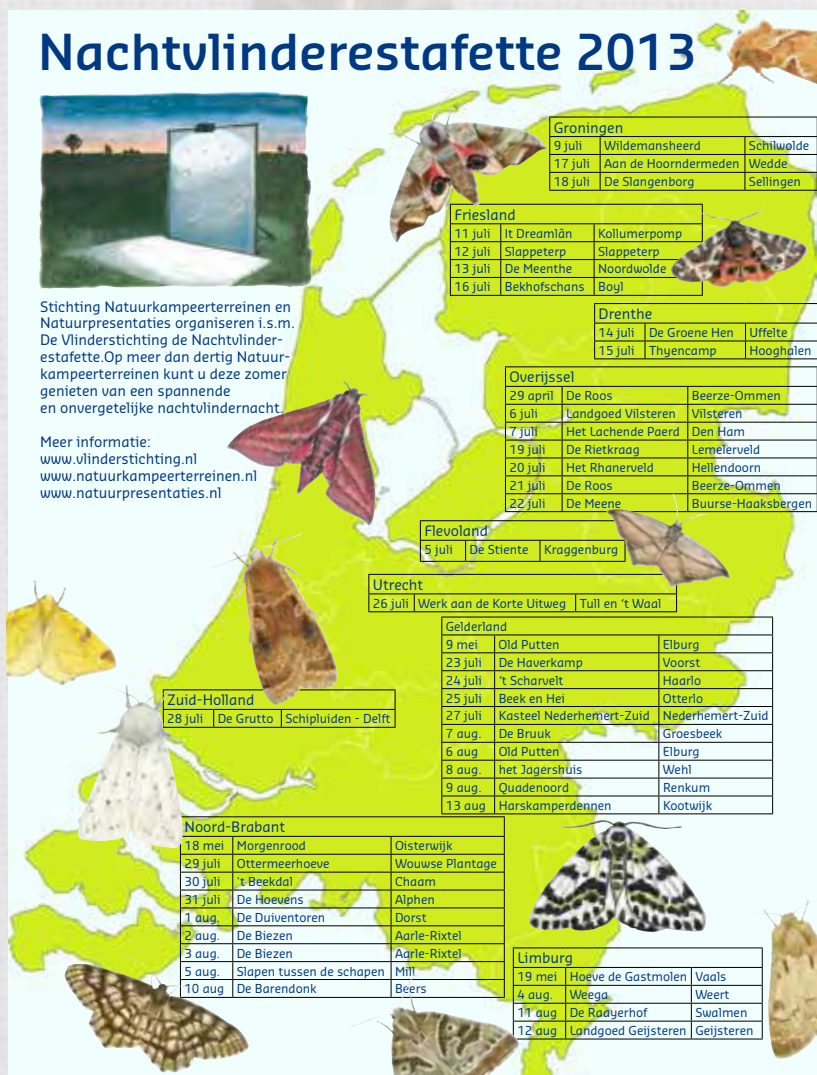
Door de massale aanmelding lukte het om tussen Wad en Vaalserberg een mooie selectie uit laag en hoog Nederland aan te bieden. Omdat in 2012 al bleek dat er veel belangstelling was om meerdere locaties te bezoeken, werd er ook voor gekozen om de spreiding in de tijd te vergroten. Deelnemende natuurkampeertereinen kregen de vrije keus om te kiezen uit data tussen april en augustus. Uiteindelijk zou het voorjaar 2013 erg koud uitvallen en was de 'oogst' op de vier voorjaarslocaties (Beerse, Elburg, Oisterwijk en Vaals) erg mager. Alleen op natuurkampeerterein De Gastmolen, op de wang van de Vaalserberg, wilde de temperatuur net boven de vijftien graden uitkomen en dat was dan ook meteen zichtbaar in de aantallen vlinders. Gelukkig was de zomer veel beter en was het

Nachtvlinderestafette 2013

Stichting Natuurkampeertereinen en Natuurpresentaties organiseren i.s.m. De Vlinderstichting de Nachtvlinderestafette. Op meer dan dertig Natuurkampeertereinen kunt u deze zomer genieten van een spannende en onvergetelijke nachtvlindernacht.

Meer informatie:
www.vlinderstichting.nl
www.natuurkampeertereinen.nl
www.natuurpresentaties.nl

Dennenpijlstaart (*Sphinx pinastri*)

Berken-orvlinder (*Tetheella fluctuosa*).

Oranje o-vlinder (*Pyrrhia umbra*)

Tweekleurige tandvlinder (*eucodonta bicoloria*).

Er werden maar liefst 406 soorten genoteerd tijdens de 42 nachten op de 39 locaties.

bijna overal heerlijk om in het gras te liggen wachten tot de vlinders aan kwamen wiken.

Topper was een vlinderaarster uit Assen: zij scoorde met zeven bezochte locaties het hoogst.

Bezoekers

Met een gemiddelde van 34 bezoekers per avond leek het voor één presentator goed te doen. Maar er waren geregeld ook uitschieters naar 50 of zelfs 60 gasten voor en rond het laken. De kinderen in een halve boog het dichtst bij, de ouderen in meerdere rijen er omheen. Dan wordt het pas boeiend. Links geef je een haarbos door en als het potje op de rechtervleugel aangekomen is, blijkt er een witgeklepte spanneruil in te zitten volgens het publiek. Beginnende vlinderaars kijken goed, maar namen doorgeven blijkt toch best lastig. En als er dan ook nog een prachtige wapendrager, ligusterpijlstaart of drukke rietvink landt, wordt het helemaal een gekrioel van enthousiaste lieden. Voor de presentator rest dan niets anders dan zich maar vast te klemmen aan het laken en te hopen dat de lamp het overleeft.

Dit keer is ook onderzocht waar al die honderden natuurbelevers vandaan kwamen. Als verwacht was het merendeel campinggast, maar de digitale agenda's van de Stichting Natuurkampeerterrainen en De Vlinderstichting hadden hun werk goed gedaan: er waren ook veel deelnemers van buitenaf. Leden van lokale vlinder- en natuurwerkgroepen waren ook altijd present. Sommigen pakten zelfs de motor om in het holst van de nacht van Uffelte naar Deventer te rijden.

Waarnemingen

Nachtvlinders introduceren bij een breed publiek en soortenlijsten bijhouden gaat niet echt samen. Niet alleen worden minder opvallende micro's gemist, maar op drukke momenten lukt ook het schrijven niet meer. Concreet betekent dit dat het aantal van 406 genoteerde soorten tijdens 42 nachten en op 39 locaties ver overtroffen wordt door het werkelijke aantal.

Toplocatie was dit jaar natuurkampeerterrain De Meene (Burse, 22 juli). Een gevarieerd terrein met naaldbos, wat verspreide loofbomen en open weiden. Met 112 soorten werd het aantal van De Hoorndermeden (Wedde, 101) gepasseerd. Het kleinste aantal soorten werd, als verwacht, tijdens de extreem koude voorjaarsnachten gezien. Rond het vriespunt in Beerze op 29 april, maar toch nog 7 soorten. En, heel opvallend, ook bij de afsluiting van de Nachtvlinderestafette was het bar koud; 13 soorten waagden zich toch nog buiten de beschuttende struiken.

Meest waargenomen soort was, net als in 2012, de haarbos (*Ochroleura plecta*) met 30 locaties. Wel opvallend was dat de vlinder zowel begin mei als half augustus niet gezien werd. Daarna volgden allerlei soorten als huismoeder (*Noctua pronuba*, 27 locaties), donkere marmeruil (*Deltote pygarga*, 26) en peper-

Lezing voorafgaand aan het nachtvlinders.

en-zoutvlinder (*Biston betularia*) / blauwooggrasmot (*Agriphila straminella*, beide 25). Iedereen vraagt altijd naar de meest bijzondere vlinder. Was dat nu de tweestreepgrasuil (*Mythimna turca*) die als zuidelijke soort voor het eerst de Overijsselse Reest bereikte op Landgoed Vilsteren? Of was het de tweekleurige tandvlinder (*Leucodonta bicoloria*) op dezelfde plek? De witvlekbosrankspanner (*Melanthia procellata*) in Vaals? De brummelspanner (*Mesoleuca albicillata*) in Buurse? Of toch die drie paddenstoeluiltjes (*Parascotia fuliginaria*) in Boyl, Sellingen en Nederhemert-Zuid? De complete soortenlijst van alle 39 locaties is te groot voor dit artikel. U kunt hem vinden rechts op de startpagina van www.nachtvlindersnacht.nl.

Mooiste vlinder

In 2012 was het publiek unaniem van mening dat groot avondrood (*Deilephila elpenor*) de mooiste vlinder was. In 2013 was de keus veel groter. Geen 189 maar 406 soorten macro- en micronachtvlinders om uit te kiezen! De kleintjes vielen al snel af hoewel de bonte brandnetelroller (*Anania hortulata*) hoge ogen gooidde.

Ligusterpijlstaarten (*Sphinx ligustri*) werden maar twee keer gezien. Groot avondrood was veel algemener dan het jaar ervoor maar redde het ook niet. Uiteindelijk ging de titel naar de wapendrager (*Pheosia tremula*). De motivatie hiervoor was wel te verwachten: de vlinder ziet er bijna bizar uit met zijn vorm als een afgebroken berkentak en, nog belangrijker, is bijna altijd handtam. Kinderen, volwassenen en zelfs de tweede presentator (Ineke) hadden er groot plezier in om met een vlinder op de vinger te zitten. Diep in de ogen kijkend, op zoek naar contact met dit vreemde wezen.

Slot

Feitelijk zitten er nog zoveel witte vlekken in onze kennis van nachtvlinders dat bijna elke waarneming nieuwe kennis oplevert. Voor het nachtvlinderbestand Noctua zijn 2297 nieuwe waarnemingen aangeleverd. Witte vlekken op de verspreidingskaarten werden gevuld maar ook vliegtijden bijgesteld. Veel vroege soorten verschenen veel later en bleven langer doorvliegen dan zou mogen volgens de handboeken. Een voorjaarsspanner (*Apocheima hispidaria*) die op 29 april nog vloog in Beerze en de lindepilstaart (*Mimas tiliae*) die in juli nog gezien werd (Wedde) zijn maar enkele voorbeelden.

Terugkijkend kan gezegd worden dat de Nachtvlinderestafette 2013 voor alle partijen een groot succes was. Opgezet voor gasten en bezoekers van natuurkampeerterreinen die letterlijk honderden vlinders voorgeschoteld kregen. Uitgevoerd door De Vlinderstichting en de Stichting Natuurkampeerterreinen die met alle promotie opnieuw, en zeker verdiend, in de schijnwerpers stonden. En voor de zeer gewaardeerde subsidiegevers gaf de investering een zichtbaar resultaat. Een topevenement waar natuurbeleving en nachtvlinders centraal stonden.

Gekozen tot mooiste vlinder: de wapendrager, hier op de hand van Vlinderstichtingmedewerkster Ineke Radstaat.

Kees Boele is als ZZZP-er eigenaar van de bedrijven Natuurpresentaties en Hamba Kahle Natuurreizen. Daarnaast is hij mede-coördinator van de Vlinderwerkgroep Groningen en schrijver van onder andere blogs over nachtvlinders (zie hiervoor www.nachtvlindersnacht.nl).